

Idézzük fel közösen a 25 évet!

Első konferencia 1997. nov. 20-22 Budapest

Füzetek 1997. november

Meghívó

„Az örmény-katolikus egyház története és művészete” magyarországi első konferenciáját tartjuk 1997. november 20-22 között a Magyarok Házában (Budapest, V. Semmelweis u.1-3.) az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében. Megnyitó: 1997. november 20-án, csütörtökön 16.30-kor.

A konferencia célja az örmény-katolikus egyházak, egyházközösségek és kolóniák életének és működésének, kultúrájának, problémáinak áttekintése, Magyarországon és a hozzá kapcsolódó területeken (elsősorban Erdélyben, Bécsben és Velencében).

A konferencia egyrészt tudományos-, ismeretterjesztő előadásokból és konzultációkból, másrészt kerekasztal beszélgetésekből áll. A konferencia eseményei között egy kiállítás (*Vákár Tibor: Ararát szimfónia*) megnyitása, valamint konferencia zárásaként egy közös örmény mise celebrálása is. A konferencia előadásai közé irodalmi és zenei betéteket iktattunk közbe.

A konferenciára meghívást kaptak az érintett területek egyházi és világi kolóniáinak képviselői (Budapest, Bécs, Velence, Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, Csíkszereda, Kolozsvár, stb.). A konferencia előadásai nyilvánosak, minden érdeklődőt szívesen várunk, általánosan meghirdetett és reklámozott rendezvény. A konferencián való részvétel térítésmentes.

A konferencia előzetes tervezett programja (részletes program a külön meghívóban):

- nov.20. csütörtök délután: 16.30 órakor megnyitók (konferencia és a kiállítás) és bevezető előadások (történeti és művészettörténeti)
- nov. 21. péntek 9.30-tól egész napos ismeretterjesztő előadások és az erdélyi kolóniák bemutatkozása
- nov.22. szombat délelőtt 10 órakor szentmise a XI. Orlay u. 6. szám alatti örménykatolikus templomban.

A konferencia háziasszonya: *dr. Issekutz Sarolta*. A konferencia hivatalos nyelve: magyar.

Füzetek 1997. december

Az örmény-katolikus egyház története és művészete magyarországi első konferenciája

1997. november 20-22 között zajlott – Budapesten a Magyarok Házában – az a rendezvénysorozat, amelynek elsődleges célja volt a magyar-örmény közösségek bázisát képező örmény-katolikus egyház és egyházi művészetek, műtárgyak múlt-, jelen- és jövő problémáinak megvitatása.

A konferenciát az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezte és rendezte. Fő támogatói a Budapest Főváros Közgyűlése Kisebbségi, Emberi Jogi és Vallásügyi Bizottsága, valamint a

Budapest Főváros Közgyűlése Kulturális Bizottsága voltak. A konferenciát sajnós egyetlen örmény kisebbségi önkormányzat sem támogatta, sőt többek egyenesen elhatárolták magukat a rendezvénytől.

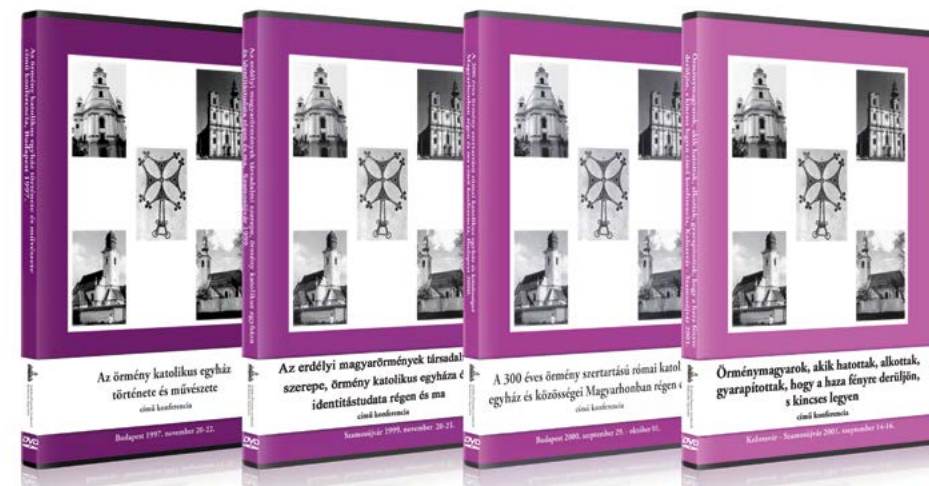
A konferencia védnökségét *Harrach Péter*, a Főváros Közgyűlési Kisebbségi, Emberi Jogi és Vallásügyi Bizottság elnöke vállalta. Az egyház részéről a Katolikus Tábori Püspökség, *Ladócsi László* Tábori Püspök képviselőjében *Kóczán Árpád* lelkész vett részt. A Miniszterelnöki Hivatalt *Popovics György* képviselte.

A rendezvénysorozat *Vákár Tibor ARARÁT szimfónia* c. kiállításának megnyitásával kezdődött, amely kiállítás a konferencia alatt volt megtekinthető. A művész az örmény történelem nagy eseményeit, sorsfordulóit fogalmazta meg csodálatos grafikáival, bemutatva az örmény nép történelmi, gazdasági, művészeti és tudományos nagyságát is. A 12 tételű szimfónia a „*Lelkek mágnese – ARARÁT*” című képpel fejeződik be, kifejezve, hogy elindult egy visszaáramlás az őshaza irányába, amely ha nem is a tényleges visszavándorlást, hanem az

őshazával való lelki kapcsolatok megerősödését szimbolizálja.

A konferenciára meghívást kaptak az erdélyi örmény kolóniák képviselői is, akik közül megjelentek: Kolozsvárról *Sebesi Karen Attila* az RMDSZ Kolozs megyei kulturális alelnöke és *B. Kovács Júlia* az Örmény-magyar Baráti Társaság titkára, Szamosújvárról: *Tarisyás Csilla* az Pro Arménia Alapítvány elnöke és *Karácsony Ernő* festőművész, Gyergyószentmiklósról *Buslig Gyula* az örménykatolikus egyháztanács tagja, *Pachotáné Zakariás Sarolta* és *dr. Simon Istvánné* az Oltáregylet elnöke, Csíkszép-víztől (Csíkszeredáról): *Zakariás Péter* és *Száva Antal*, valamint Erzsébetvárosról *Calinescu János* az Örmény Alapítvány elnöke.

A konferenciát *dr. Issekutz Sarolta* elnök nyitotta meg és köszöntötte az igen nagy számban megjelent érdeklődőket, a meghívott vendégeket és a média küldötteit. Ismertette a Bécsi Mechitarista Rend részéről *P. Vahan Hovagimian C.M.V.* által írott levelet, valamint *Jakubinyi György* gyulafehérvári érsek, a romániai

örménykatolikusok apostoli kormányzója üdvözlő levelét. Ismertette az 1997 februárjában alakult Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület célkitűzéseit, amelyhez illeszkedően a konferencia szerveződött.

Ezt követően bevezető előadások hangzottak el az örmény kereszténység felvételéről a „*A kereszténység kezdetei és az örménység*” címmel *dr. Magyar István Lénárd* egyetemi tanár előadásában, elhelyezve a keresztény örménység hajóját a vallások háborgó tengerében. *Dr. Guzsik Tamás* építészettörténész a „*Hagyományörzés és hagyományteremtés az örmény építészetben*” című előadása érdekes összefüggésekre irányította rá a figyelmet az ősi ANI templomainak példáin keresztül. A kereszténység és így az örménykatolikus vallás jövőjével kapcsolatos hozzászólások közül, kiemelnék *Kóczán Árpád* római katolikus lelkész megjegyzését, amely szerint az örmény-katolikus egyház személyi utánpótlásában körvonalazó-

dr. Issekutz Sarolta és Vákár Tibor az ARARÁT szimfónia című kiállítás megnyitóján

dó problémák megoldásában támaszkodni kell a római katolikus egyházra.

A konferencia másnapján *P. Fogolyán Miklós Lukács C.M.V.* gyergyószentmiklósi plébános sajnálatos betegsége miatt, az általa elküldött anyagok felhasználásával *dr. Sasvári László* tanár tartott összefoglaló előadást a világ örmény-katolikus kolóniáiról. Megtudhattuk például, hogy a világon ma mintegy 300.000 örmény-katolikus lelket tartanak nyilván, a közel 6 millió, örmény között Azt is megtudtuk, hogy az örménykatolikusok szinte kizárólag az őshazától távol, kisebb nagyobb kolóniákban élnek, így utánpótlásuk az őshazából nem várható. Az örménykatolikus egyházi szigetek csak addig maradnak fenn, amíg a vallási és nyelvi asszimiláció el nem mossa azokat.

Az erdélyi örmény kolóniák bemutatkozását Szamosújvár kezdte, *Tarisnyás Csilla* beszámolójával, majd a gyergyószentmiklósi Oltáregylet munkájáról, feladatairól számolt be *dr. Simon Istvánné*. Nagyon szép összefoglalót adott, többek között a csíki örmény hagyományokról, *Zakariás Péter* Csikszeredából. Örven detes híreket tált *Calinescu János* Erzsébetvárosról, miszerint az igen szerény örménykatolikus létszám ellenére sikerült megoldani az erzsébetvárosi templom jövőjét. Egy alapítványt hoztak létre, amely felvállalta a templom állagának megóvását. (A kezdeményezés példa erejű lehet még azon közösségeknél is, ahol az egyházközösség számosabb.) Adományok már érkeztek (pl. a Székesfehérvári Örmény Kisebbségi Önkormányzattól) az elektromos hálózat felújítására, amely munkálatok folynak. A kolozsvári magyar-örmény közösségről *B. Kovács Júlia* számolt be a hallgatóságának.

A budapesti örmény-egyházközösség

múltjáról először *dr. Sasvári László* beszélt, majd *dr. Issekutz Sarolta* ismertetett néhány dokumentumot, megvilágítva a *Kádár Dániel* apátplébános halála utáni állapotokat. Jegyzőkönyvből ismertette az 1991 évi választás eredményét az egyházközség intézőbizottságának felállítására vonatkozóan, működésének megakadályozását, majd jogtalan megszüntetését, az új egyháztanács megalakulásának körülményeit. Az ott elhangzottak intő például szolgálhattak az erdélyi közösségek számára is.

A délutáni szakmai előadások a műtárgy- és műemlékvédelemmel (textíliák, bútorok, festmények és épületek) valamint az egyházi zenével foglalkoztak. *Dr. Pásztor Emese* az Iparművészeti Múzeum főmunkatársa többek között gyakorlati tanácsokat adott a textíliák (szőnyegek és palástok) helyes tárolási, kezelési módokról. *Dr. Batári Ferenc* (iparművészeti múzeum főosztályvezetője) emellett, hogy beszámolt az erdélyi körút során tapasztaltak alapján az örménykatolikus templomokban a fából készült műtárgyak megóvási feladatairól, emlékezet és egy videófelvétel alapján beszámolt a budapesti örménykatolikus templomban található múzeumból is. *Miklósi Sikes Csaba* sümegi múzeumigazgató, aki részt vett Szamosújvár építészeti felmérésében, komplex megközelítést adta a műemlék város megmentése érdekében teendő feladatoknak. Véleménye szerint a város műemlékeinek megmentésének egyik legfontosabbja a műtárgyak megfelelő szolgáltatási funkcióinak megtalálása, amelyet követni csak a tényleges felújítás és megőrzés. Természetesen vannak olyan feladatok is, amelyek azonnal megoldandók: a házak vízesedésének megakadályozása, amely elsősorban csatornázási feladat.

Fancsali János zenetörténész könyvtári kutatások alapján igen szemléletesen, a sajtó tükrében mutatta be az egyházi zenei életet Erdélyben.

Benyik Béla vetített képes előadása az örményországi szakrális kincsekről az ősi örmény kereszténység művészetét mutatja be igen nagy sikerrel.

A szakmai előadásokat *Sebesi Karen Attilának* az örmény költészetből válogatott, nagy átéléssel előadott versei oldották.

A konferencia előadásait az egyesület a közeljövőben egy kiadványban kívánja megjelentetni.

Szombaton *Leszkovszky Pál* lelkész *Dr. Guzsik Tamás* közreműködésével szentmisét celebrált az Orlay utcai templomunkban, akiknek ezúttal is köszönetet mondunk. Sajnos a múzeumlátogatás elmaradt, mert az egyháztanács világi elnöke a múzeum megtekintését eleve teljesíthetetlen feltételekhez kötötte (a múzeum ma is felleltározatlan kincseinek átszállíttatása a rendezők költségén a Budapest V. Deák utcai Örmény Kulturális Centrumba). *Avanesián Alex Úr* még az ott könyörgő erdélyi magyar-örmény testvéreinknek sem engedte meg a látogatást, mert a „múzeum nincs megtekinthető állapotban”. Isten házában az ünnepi hangulatot méltóképpen emelte *Sebesi Karen Attila* által elszavalt két vers.

A harmadik nap délutánján erdélyi testvéreink a Fővárosi Örmény Kisebbségi Önkormányzat kiállítótermében *Szabó László: Arménia, Anatólia, Levante* című fotókiállítását tekintették meg, majd kerekasztal beszélgetést folytattak a konferencián hallottakról.

Végül egy megállapodást kötöttek a résztvevők, amely az együttműködés rövidtávú feladatait tartalmazza.

Idézzük fel közösen a 25. évet!

Második konferencia 1999. november 20-21. Szamosújvár

Füzetek 1999. december (részletek)

A budapesti magyarörmények (a BÖKÖT és az EÖGYKE) képviselőjében küldöttség vett részt a szamosújvári, november 20-21-én rendezett konferencián, amely „Az erdélyi magyarörmények társadalmi szerepe, örmény-katolikus egyháza és identitástudata - régen és ma” címet viselte.

A konferencia programja: a tanácskozást szombaton, november 20-án a szamosújvári Református Egyház Emmaus Házában 9.30-kor *Bálintné Kovács Júlia* („Armenia” Örménymagyar Baráti Társaság) nyitotta meg, aki felolvasta *Jakubinyi* érsek úr, örmény apostoli kormányzó levelét a konferencia résztvevőikhez, valamint *dr. Issekutz Sarolta* (Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület) és *Eckstein-Kovács Péter* szenátor, a román kormány kisebbségvédelmi minisztere nyitotta meg.

Ezután következtek az átgondolt, tudományos igényű referátumok, vitázó előadások, amelyek sora *Szalontai Mihály P. Barnabás*, vagyis *Barna atya* visszaemlékezésével kezdődött. Ezt követte a történeti visszapillantású, kultúrtörténeti, elemző, vagy egyenest a jövő feladatait, lehetőségeit felvillantó előadások sora: *iff. Kabai Ferenc, Ajtay Ferenc, dr. Issekutz Sarolta, Jakobovits Miklós, Bálint Tibor B. Kovács Júlia, dr. Pál Judit, Bogos Mária, Tarisznyás Csilla, Fancsali János, Péter Emese, Sebesi Karen Attila.*

Minden előadó, valamint a konferencián résztvevő összes - jobbra civil szervezet képviselője átvehette a budapesti nyomdából frissiben kijött új könyvet, amely az előző, 1997-es konferencia anyagát tartalmazza (*Az örmény katolikus egyház története és művészete konferencia 1997. november 20-22*, szerkesztette *Fancsali János* és *dr. Issekutz Sarolta*, kiadó EÖGYKE, a Budapest II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat és a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása támogatásával, 1999).

Rövid ebédszünettel majdnem este fél nyolcig tartott az ülészak, majd a résztvevők (a legfontosabb kérdések felelős megvitatása miatt némi késéssel) átvonultak a *Kasza Antal*-féle „*Szamosújvár képekben*” és *B. Kovács Júlia* „*Szemelvények az erdélyi magyarörmények múltjából és jelenéből*” című kiállításának megnyitójára, a Téka Alapítvány termébe. A kettős kiállítást hozzáértő, érdekes előadással a rendező, *Balázs-Bécsi Attila* nyitotta meg.

Másnap, vasárnap reggel nyolckor a konferencia résztvevői a szamosújvári örmény katolikus plébánián reggelin találkoztak. Ezután, 9 órakeresztén vettek részt az 1960-as toronyégés után szépen helyreállított örménykatolikus székesegyházban, bejárták a sekrestyét, ellátogattak az altemplom kriptáihoz, majd rövidke sétával került sor az első szamosújvári templom megtekintésére. Végül Szamosújvár szülőltének, az erdélyi ör-

ménymagyarok kutatójának, *Szongott Kristófnak* az emléktáblájához vonultak. A koszorúzás következett: Himnusz, vers és őszinte megilletődés. A koszorúzási ünnepség fényét emelte a helybeli, *Czetz János* nevét viselő cserkészcsapat díszőrsége és az, hogy *dr. Issekutz Sarolta* átadta a csapat vezetőjének a budapesti *Sasi Nagy István* és neje (*Czetz-rokonok*) ajándékát, a *Czetz Jánost* ábrázoló domborművet. Ez a nagyméretű kerámia-plakett a gidófalvi *Czetz-emlékmű* domborművének másolata.

A komoly téma és a komoly, ünnepélyes hangulat nem jelentett komorságot. A résztvevők többsége a szünetekben és az étkezések idején egymás keresztül-kasul szövődött rokoniismerősi szálait bogozgatta, a szamosújvári asszonyok pedig különösképpen emlékezetessé tették a vasárnap déli búcsúebédet: a résztvevők angadzsaburt kaptak (repetázni is lehetett), majd töltöttkáposztát úgy, ahogyan az az „erdélyi örménymagyar nagykönyvben” meg van írva: kicsi, finom ízesítésű, alig gyufásdoboz nagyságú töltelékkel majdnem másfélezer darab készült, hogy mindenki eleget tehessen a régi szokásnak: csak páratlan számú töltelék illik enni, hetet, kilencet... vagy...hm!

Ebéd közben került sor a korábban már meghirdetett sajtótájékoztatóra (lásd „*Szamosújvár visszhangja*” c. összeállításunkat). Ennek a záró sajtótájékoztatónak eredménye volt, hogy másnap, hétfőn reggel a kolozsvári rádió magyaryelvű, reggeli krónikájában már hallhattuk is a híradást: a szerkesztő röviden, ám hitelesen beszélt a szamosújvári konferencia lefolyásáról, rövid interjúban megszólaltatta *dr. Issekutz Saroltát*, majd mai, örményországi muzsikával fejezte be az ismertetést.

Honnan és hová, magyarörmények?...

Arany János indító, szubjektíven kibővített címadó kérdésfelvetése jogos lehet, és kell legyen a mai napon, nem csak itt, e konferencia részeseinek gondolatvilágában, de méginkább talán azokban, akik kíváncsiak, árgus szemekkel követik az évek óta fel-felbukkanó vélt és valós problémakört: ki az örmény, hát a román kultúrájú örmény, de nem utójára, a hazai magyarörmény, Romániában? Sokszor, sokféleképpen próbálták ezt a történelem által (is) tanúsított tényt megkérdőjelezni, hangsúlyozási zavarokkal miért ne mondanánk ki: egy másfajta, tudatos vagy csak reflexszerű asszimilációval egybekötve „tálalni” az érdeklődőknek. Elsősorban a jóhiszemű, kultúrákat megbecsülő, főként a kihalófélben levőket túlértékelő, kíváncsi természetű gondos atyafiságunkra gondolok itt.

Mindazokra, akik soha, vagy igen sokáig nem tapogatták ki magukban a jelenlegi, államhatalmilag is szentesített habitusuk mellett azt a máságot, amivel büszkélkedhetnek.

A kettős máságra gondolok itt, mindenekelelt a magába foglaló, ereklyeként, titkos lelkizárakkal ellátott kettős, néha hármas identitástudatra. Arra a lojalitási hajlamra, amivel az örmény, a magyar kultúrán vagy más kultúrán felnőtt örmény sorstársak beilleszkedtek a világ minden pontján. Ami e „honfoglalásukat” követte, azt lényegretörően úgy fogalmazta meg *Byron*, a költőóriás: „*Az örmény erényeit sajátjának mondhatja; hibái másoktól ragadtak reá.*” Ezt még talán azzal bővíteném ki, hogy középkeletiségünk nyomorainak egyike az, hogy saját magunk is fabrikálunk és ragasztunk önmagunkra hibákat. Olyanokat, amelyek nélkül nem, de velük együtt annál jobban éljük mindennapjainkat.

Visszatérve az *Arany Jánostól* kölcsönvett és parafrázált címhez, „honnan és hová”, a túlisméltás ódiúmaid is vállalva, szükségszerűnek tartom felütni *Szongott Kristóf* idevágó monografikus passzusait, ezzel is hozzájárulva a tudatosítási folyamathoz. „Nemzetiségi bajaink sivár pusztaságában - mondja *Donszki Lukács*, a karánsebesi polgári leányiskola derék igazgatója - íme egy jóleső, kis oázis, melyen szemünk nyugodva megpihenhet; egy nép, melynek külön áspírációi, vágyai nincsenek; mely nyelvben, érzületben, szokásban és nemzeti jellegben a magyarral egészen egybeforrt. Egy nép, mely a többi nemzetiségeknek követendő példát adott arra, hogy a magyar földnek, mely őket kebelén táplálja, mivel tartoznak. Megérdemli tehát, hogy érdeklődésünkből, figyelmünkből juttassunk neki is egy parányit.

Jó *Apafi Mihály* uram országlási tényeiből alighanem az volt Erdélyre, s a kapcsolt részekre nézve a leghasznosabb, hogy e sokat szenvedett, moldvai fejedelmektől kizsárolt, török, tatár csordák elől menekülő, maroknyi kis népnek (3000 család) menedéket adva, 200 évvel ezelőtt Erdélybe letelepített.(...) Volt idő, különösen a 18-ik század második s a 19-iknek első évtizedeiben, midőn kezükben tartották, még a bányászatot sem véve ki, Erdély kereskedelmének, forgalmának, üzleti vállalkozásainak az összes szálait, kezdve a Székelyföldről nyugatnak le, egész Nagyváradig és Aradig.

Mint magyar érzelmű nép, a szabadságharc alatt és után nagy veszteségeket szenvedett. Két virágzó telepét, Szamosújvárt és Erzsébetvárost megsarcolta az ellenség: feldúlta boltjait, tárházait vandál módra kirabolták. (...) Hazai nemzetiségeink közül, még a németet sem véve ki, a modern értelemben vett civilizációra, munkára és polgári foglalkozásra egy sem

oly rátermett, mint az örmény. A polgári erények: a kitartó munka, a takarékoság, a közügyek iránt egész az áldozatkészségig terjedő meleg érdeklődés - bőven megvannak nála.”

A századeleji túlkapások talán sértőek egyesekre nézve itt és most. Erről a történetírók, a történelemcsinálók tehetnek. A *Vörösmarty*-verset felmondó, közben hurutos levest fogyasztó ifjú magyarörmény színészcsemetét ez nem érdekelteti. Őt legfennebb az hozhatja ki sodrából, hogyha magyar anyanyelvét kérdőjelezi vagy tiltják meg, miközben a falon lógó, sűrű szemöldök alól rámerevedik örmény őse képmása.

Ugyanez vonatkozik a dobrudzsai vagy moldvai, mára román anyanyelvűvé vált örmény sorstársainkra is. Ezért mondom, mondjuk minduntalan: tiszteljük egymásban a gyökereket elsősorban, de semmiképpen se feledkezzünk meg a másik jelenlegi anyanyelvről és vállalt vagy veleszületett felekezetéről sem. Itt cseng föl ismét az *Arany János*-i sorskérdés: honnan és hová? A „honnan” mostmár, remélem, mindnyájunkban tisztázódott, de a „hová?” még mindig ott lóg a levegőben. Erre és hasonló kérdésekre vagyunk kötelesek mostmár válaszainkat egyirányba terelni. *Dr. Herrmann Antal* etnográfus az elmúlt század legvégén itt, Szamosújváron megfogalmazott gondolataival próbálom e sorokat zárni és mindnyájunk éberségét, tenniakarását felkelteni: „*Hazai örménységünk, ez a nagy nyereség, amelyet mintegy kárpótlásul kaptunk a Gondviseléstől a török pusztítások után*”.

Közmondássá vált az a röpke szó, hogy az örmény magyarább a magyarnál. Mit jelent ez? Azt, hogy míg a fajbéli magyar természettől és ösztön szerint magyar, addig az örmény, egyenkint és egyetemesen magyar öntudatosan és meggyőződésből,

szabad választásból, hazafias rokonszenvből és a szülőföld iránti kötelességből, kivétel nélkül megmagyarosodván a magyar kultúrának mindenütt hatásos öre, és annyiban is magyarább a fajbéli magyarnál, hogy soha más népbe bele nem olvad. (...) A magyar kultúrának speciális feladatai közé tartozik, és ez köteles adója az emberi civilizáció iránt, amelyet ez minden kultúrnéptől jogosan és feltétlenül elvár, hogy a haza területének jellemzetes sajátosságait tanulmányozva, értékesítse a maga haladása és az általános tudomány javára. Hazánknak ilyen nevezetes specialitása (és egész Nyugaton csak nálunk) az örménység, amely itt virágzó külön községeket alkotva, nagy nemzetgazdasági és kulturális tényezővé lett. (...) Nem habozom nemzeti érdeknek nevezni azt, hogy az örmények, éppen mint ilyenek, a legjobb magyarok. Ebből önként következik, hogy úgy a magyar nemzetnek, mint önmagunknak érdeke híven ápolni mindazt, ami őket, mint a legjobb magyarokat, örményekké teszi.” *Sebesi Karen Attila*

A konferencia a helyi sajtóban

A Kolozsvárott megjelenő, de az egész romániai magyar nyelvterületen terjesztett, *Krónika* című napilap november 17.-i száma *A kettős identitásról* címen közölt előzetes híradást, illetve *Ketesdy Beáta* készített interjút *Sebesi Karen Attilával*.

„A konferencia előzményét - írja a *Krónika* - a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében 1997-ben megtartott találkozás jelentette. Az akkori pozitív sajtóvisszhang és a felvetődött kérdések aktualitása előrevetítette egy második, ilyen jellegű találkozás megszervezésének fontosságát is. Az erdélyi magyarörmény civil szervezetek úgy gondolták, az új konferencia helyszíne

Szamosújvár, az itteni örmény kisebbség központja lehetne.”

A továbbiakban a *Sebesi Karen Attilával* folytatott beszélgetést idézi: „Nagyon sok a vita arról, hogy mit jelentenek a magyarörmény, románörmény fogalmak. Ez a vita abból indult ki, hogy egyesek nem akarják beismerni azt a történelmi tényt, hogy az örmény nemzetiségű csoportok két nagy hullámban érkeztek Moldvába és Erdélybe. /.../ A szamosújvári konferencia jelentőségei közé tartozik az is, hogy aktívabbá próbálja tenni az erdélyi magyarörményeket, hiszen ahogy létezik egy románörmény szövetség, létre lehet hozni egy magyarörmény szervezetet is - jelentette ki *Sebesi Karen Attila*, az RMDSZ Ügyvezető Elnöksége Művelődési és Egyházügyi Főosztályának alelnöke.”

A *Krónika* ezután így folytatja az előzetes, felvezető tudósítást: „A konferenciának *dr. Jakubinyi György* érsek, örmény apostoli kormányzó és *Eckstein-Kovács Péter* kisebbségvédelmi miniszter a védnöke. Ez a tény hangsúlyozza az esemény egyházi és politikai vonatkozásait is.

- Két kultúra találkozott egy közösségen belül, szerintem ez a lényeg. Én úgy érzem, azt a tudatot kell megerősíteni az embereken, hogy két különböző világ egyesül bennük. Nagyon bízom abban, hogy ez a konferencia valamiféle biztonsági alapot nyújt majd az erdélyi magyarörmények számára. Remélem, ezen a konferencián hangsúlyozott szerepet kap az örménymagyar identitás meghatározása. A magyarörményeknek nem kell eldönteniük, hogy hová tartoznak, hiszen nagyon jól tudják, de ebben a tudatban meg kell erősíteni őket. És ami ennél is fontosabb, meg kell találni azokat a fejlődési vonalakat, amelyek mentén mások számára is meg tudja határozni önmagát ez a közösség - mondta *Sebesi Karen Attila*.”

Idézzük fel közösen a 25 évet!

Harmadik konferencia 2000. szeptember 29. - október 1. Budapest

Füzetek 2000. október

Részletek dr. Csordás Eörs protonotárius, kanonok, prímási irodaigazgató megnyitó előadásából

Dr. Paskai László bíboros, Budapest-Esztergomi érsek, a Magyarörmény nemzetközi kulturális napok Budapesten című rendezvény-sorozat fővédnöke megbízottjaként Dr. Csordás Eörs protonotárius, kanonok, prímási irodaigazgató tartotta a IX. kerületi Dési Huber István Művelődési Házban a konferencia első előadását, szeptember 29-én.

A Bíboros atya nevében sok szeretettel köszöntöm a megjelenteket, ő maga a millenniumi eseménysorozat miatt igen terhelt, és nem tudott személyesen eljönni...

Az volt a feladatom, hogy megmutassam az örmény, római katolikus közösség helyét az Egyházban. Talán az első és legfontosabb, tekintettel arra, hogy magam az Orlay-utcában lévő, ominózus kérdéssel éppen eleget foglalkoztam, és ami az én nézetem szerint egy nagyon kristálytisza és világos dolog: elbitorlásnak a gyanúja áll fönt, tehát semmiféle jogi problémát nem látok benne, Másik kérdés, hogy mennyire megoldható ez a kérdés.

A hölgyek és urak bizonyára emlékeznek, hogy a Hittani Kongregáció nemrégiben, augusztus 6-án kiadta a „Dominus Jesus” kezdetű nyilatkozatot. Ez a nyilatkozat olyan volt, amelyre a sajtó azonnal felkapta a fejét, és elkezdte magyarázni. /.../

A Hittani Kongregáció nyilatkozata elutasít néhány, úgynevezett „relativista” elméletet. Ezek a „relativista” elméletek belopództak napjaink gondolkodásába. Ami annyit jelent, hogy: „gyerekek, teljesen mindegy, hogy ki, milyen vallású, egy Isten van, aztán nyugodjunk meg ebben.”

A Nyilatkozat azt mondja az Úr Jézus az egyetlen Üdvözítő, nem egyszerűen közösséget szervezett a hívekből, hanem Egyházat, üdvözítő misztériumot alapított. Ő maga van az Egyházban, és az Egyház Őbenne van. Ezért Krisztus üdvözítő misztériumának a teljessége az Egyházhoz is tartozik, mely elválaszthatatlanul kapcsolódik Urához. Miként egy élő test feje és tagjai különböznek bár, de el nem választhatók egymástól, úgy Krisztust és az Egyházat sem lehet összekeverni, sem szétválasztani, mert egyetlen, teljes Krisztust alkotnak.

Dr. Vissy Zsolt beszédéből részlet

Dr. Vissy Zsolt a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma kulturális helyettes államtitkára előadása 2000. szeptember 29-én

Igen tisztelt elnök asszony, kanonok úr, hölgyeim és uraim! Néhány hónapja mődomban áll figyelemmel kísérni a magyarörmények, örménymagyarok igen aktívvá váló és pozitív előjelekkel ellátható kulturális tevékenységét. Így tehát, amikor az a megtisztelő felkérés ért, hogy vállaljak valamilyen szerepet, megtettem,

elvállaltam a védnökséget, mert úgy gondolom, hogy minden jó ügy mellé oda kell állni, segíteni kell mindazt a jó szándékot, azokat a pozitív irányú igyekezeteket, cselekvéseket, melyek a kulturális értékek, az önazonosság, a nyelvi, vallási értékek megtartása, megőrzése és egyúttal a népünk integrációja felé mutatnak. Ilyen gondolatok vezéreltek, amikor ezt a védnökséget elvállaltam.

Szeretettel köszöntöm ezt a konferenciát és bízom benne, hogy az utóbbi időben felkorbácsolódott érzelmek lecsillapításában éppen ennek a konferenciának lesz, lehet döntő szerepe. Senkinek nem lehet célja az, hogy újabb ellentétek szításával, vagy felkorbácsolásával ne az egyetértés, hanem éppen a különbözőség felé kormányozzon egyes csoportokat.

Köszöntöm tehát a konferenciát, remélem és bízom abban, hogy ennek a konferenciának és ennek a mozgalomnak a kihatásai nemcsak Budapesten és nemcsak országhatárokon belül, de azokon kívül is mindenki meglegedésére fognak szolgálni. Történelmi eszme-futtatásra térek át, hisz történelemszempontból tudom, így kell megközelíteni ezt a kérdést is... Ez természetesen az örménység sokezer éves, változatos történelméből fakad, abból a szerepből, amelyet ez a kicsiny, de annál tehetségebb nép az évezredek folyamán játszott, abból a hatásból, amelyet nemcsak a saját, de az emberiség történetére gyakorolt.

Színek, vélemények, pillanatok

A magyarörmény nemzetközi kulturális napok egyik leggazdagabb művészi eseménye volt a Budai Fonó Zeneházban tartott emlékműsor 1849 október 6. Arad címen (erről a lap más helyén olvashatnak). Az utána következő, állófogadás-jellegű vacsorán néhány résztvevőnek egyetlen,

rövid kérdést tettünk fel: - Hogy érzi magát a két farszto nap után?

iff. Kabai Ferenc református lelkész, Szamosújvárról: Jól éreztem magam. Az, amit az erdélyi és magyarországi magyarörmények csinálnak, az jó - intellektuálisabb is egy ilyen rendezvény, az elhangzó előadások és a bemutatott műsorok, mint amit általában tapasztalunk.

Fancsali János zenetörténész, a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke: Remek és hasznos volt a konferencia - sikerültnek vélem, mert a táguló érdeklődési kör is minősíti ezt a munkát.

Kalamár György színművész, Sepsi-szentgyörgyről: Számomra a legfontosabb a haza, a hit, a család - *Issekutz Sarolta* és az EÖGYKE számomra a családot képviseli bizonyos értelemben, fontos lett. És az is lényeges, hogy én magam úgy érzem, itt engem is családtagnak tartanak.

Bálintné Kovács Júlia, a kolozsvári Arménia Örménymagyar Baráti Társaság megbízott elnöke: Elégedett vagyok és erdélyiségünkre büszke. Gyergyószentmiklóstól Brassóig jelenlévő közösségeink magas színvonalat nyújtottak (előadásokat, hozzászólásokat, művészi fellépéseket). *(A mindig kedves és lendületes Juliát vasárnap is megkérdeztük, miután túl voltunk a misén s a mise körül és utána történt dolgokon):* Először riadt és keserű voltam. Hiszen örültem a biztonsági örök jelenlétének, mert volt már ott bizonyos emberekkel kapcsolatban csúnya tapasztalatom... Ez a botrány olyan, mint a tyűk-szem, amely régóta fáj, hiába próbáljuk titkolni, egyszer csak begyullad. Talán az Egyház felébred végre, hogy tenni, lépni, védeni kell, mert örménymagyar őseink mindezt látva most forognak a sírjukban...

iff. Zakariás Péter Csíkszépvízről: Nagyon jól érzem magam - feltöltődtem, tanultam, láttam, hogyan lehet s kell efféle

műsorokat, rendezvényeket szervezni, bonyolítani - hogy otthon tudjam kivitelezni - ha mintának tekintem ezt a két napot - mert amúgy, nem nagyon van, kitől tanulunk. *(Ugyanez a kérdés vasárnap, a búcsúvacsoxa közben, s a válasza):* Egy világ omlott össze bennem.

Ajtony Gábor gyógyszerész, a Csíkkörzeti Szentháromság Alapítvány elnöke Csíkszeredából: Elragadtatással tapasztaltam a jó szervezést és azt a gondosságot, amivel az erdélyi vendégeket körülvtették, ezt az odaadást... De nagy fájdalom ül a lelkemben az Orlay utcai templom, a hitvallás körüli zűrzavar miatt - ez lehetetlenség...

(Ajtony Gábor ekkor még csak dr. Csorvás Eörs pénteki előadása alapján értesült a helyzetről.)

Kruzniczky Keller Rozália, az Arménia Örménymagyar Baráti Társaság tagja Kolozsvárról: Odahaza ennyi esemény, ilyen hosszú napok után már holtfáradt volnék, itt viszont nem érezek fáradtságot.

Calinescu János, az Erzsébetvárosi Örmény Alapítvány elnöke: Jól érzem magam, ilyenkor nagyon sokat látok, tapasztalok. Ha van időm, lehetőségem, egyébként is mindig jó szívvel jövök Budapestre.

Máthé Éva

Idézzük fel közösen a 25 évet!

Jubileumi Konferencia Szamosújváron 2001 szeptember 14-16.

Füzetek 2001. szeptember

Legyünk büszkék reá, hogy örménymagyarok vagyunk!

Az örmény kereszténység idén ünnepli fennállásának 1700-ik évfordulóját. A kolozsvári törvényszéken 1991-ben bejegyzett „Armenia” Örménymagyar Baráti Társaság szeptemberben 14-16. között jubileumi konferenciát szervez a következő címmel: *Örménymagyarok, akik hatottak, alkottak, gyarapítottak, hogy a haza fényre derüljön, s kincsese legyen - Kolozsvár-Szamosújvár.*

Ez az 1997-ben Budapesten megtartott első konferencia óta immár a negyedik. Az idei rendezvény kissé tágitja az eddigi konferenciák témáját. A szervezők úgy

vélük, hogy az örménymagyarok körét nem lehet leszűkíteni az örménykatolikus vallásúakra. Erdély-szerre éltek örménymagyarok, örménykatolikus plébánia viszont csak négy településen volt, ezenkívül sok volt a vegyes házasság.

Mi *Orbán Balázssal* valljuk, hogy „az örmények a kor szellemével nem csak előhaladtak, hanem, mondhatnánk, túl számyaltak másokat, mindent, mi jó és nemes, felkarolni, előmozdítani igyekeznek...” Nekünk, késői utódoknak feladatunk, hogy felkutassuk, számba vegyük és felmutassuk a 330 éve Erdélybe települt, az 1791-es kolozsvári országgyűlésen „honosított” és valóban otthonra találó, magyarrá lett őseink - a történelmi, nemzetalkotó örménység - történetét, munkásságát.

„A múltat nem lehet tőlünk elvenni. De az csak akkor a miénk, ha ismerjük.”
(Nemeskürty István)

A felkért előadók segítenek ennek megismerésében. Őseink „belakták” Erdélyt, a Bánságot, a Partiumot, történetük Erdély történetének, egyházi és világi életének része, megannyi helytörténeti adalék is.

Az örménymagyar konferencia egyházi védnöke ezúttal is *dr. Jakubinyi György* érsek, örmény apostoli kormányzó, világi védnöke pedig *dr. Eckstein-Kovács Péter*, Kolozsvár RMDSZ-es szenátora. Színhely: szeptember 14-15-én Kolozsváron a Szent Mihály plébánia hittanterme, 16-án Szamosújváron a Téka Művelődési Alapítvány.

B. Kovács Júlia

Füzetek 2001. október

Szamosújvár tárt karokkal fogadta az örménymagyar vendégeket

Nem véletlenül maradt Szamosújvár az utolsó „állomás” a IV. Örménymagyar Konferencia résztvevői számára. Az örmények „bölcsője” most is kitett magáért. Érdekes, a vendégek fogadásának ezúttal a mindig meleg hangulatú és meghitt Téka Művelődési Alapítvány adott otthont. Ki is tettek magukért a vendégszerető házigazdák, élen *Balázs-Bécsi Attila* tanárral és *Lengyel Marikával*. Igaz, reggel 9 órától a Budapestről és Kolozsvárról érkezett vendégek először a főtéri Örmény Székesegyházban szentmisén vettek részt, amelyet *Szakács Endre* helybeli örmény-katolikus plébános celebrált. Utána megtekintették Rubens híres festményét, majd Válaszútra utaztak, hogy meglátogassák a Kallós Alapítvány gazdag és hagyományörző néprajzi múzeumát. Közben a második utcabeli Téka-klubban sor került *Lengyel*

Ákosné „A sokszínű Erdély” című kiállításának megnyitására. Közel száz szöttekből, faliszőnyegből, kalotaszegi, széki, szász, román és örmény viseletből áll a kiállítás gazdag és változatos anyaga. Igazi művelődési esemény, amelyet nagyszámú érdeklődő tisztelt meg. Délben a vendégek megismerkedtek a városközponttal, a város történelmi és építészeti remekműveivel és felkeresték *Szongott Kristóf* emléktábláját, ahol koszorút helyeztek el. A városi sétát a tevékeny és mindig munkára kész helybeli 51. sz. *Czetz János* cserkészcsapat szervezte. Valódi történelemórának lehettünk részesei.

Szamosújvárott sem maradtak el a könyvbemutatók és a történelmi, néprajzi és népművészeti előadások. Ezúttal helybeli és dési előadók szerepeltek napirenden. Mindnyájan érdekes, vonzó és tanulságos műsorral lepték meg a népes hallgatóságot.

Vasárnap este a szamosújvári Téka-házban jól sikerült baráti összejövetellel zárultak a negyedik alkalommal megrendezett Örménymagyar Konferencia munkálatai, ahol mindenki jól szórakozott. Mindenki a viszontlátás reményével távozott.

Erkedi Csaba

Örménymagyar konferencia zárónapja (részletek)

Az idei jubileumi konferenciánk sikeredett a leggazdagabbá az eddig megtartottak közül - mondta *dr. Issekutz Sarolta*, a budapesti Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnök asszonya, a konferencia zárónapján vele készített beszélgetés alkalmával. Ez nemcsak azért történt, mert gyökereink színhelyén, Erdélyben tarthattuk az 1700 éves örmény kereszténység évfordulóját, hanem azért is, mert a szörványvidék magyarörménysége is jelen lehetett. Ez a jövőre vonatkozóan

is azt jelenti számunkra, hogy ki kell tekinteni a négy városból, és Budapest örménymagyar-sága köréből, hiszen Erdély-szerte található családokat, amelyeknek hagyományaik, kultúrájuk, az örmény közösségen belüli múlt- és jelenbeli szerepük nagyon fontos. Ezt a konferenciát tehát minél tágabb körben kell folytatni, valamennyi anyagot megjelentetni és eljuttatni minden közgyűjteménynek Erdélyben és Magyarországon, mert ebből fogja megtudni a magyar, és román társadalom is, mi mindent tettek a magyar kultúráért az erdélyi örmény gyökerű magyarok.

Issekutz Sarolta véleménye szerint nagyon fontos valamennyi kisebbség számára, hogy lehetősége legyen bemutatni kultúráját, és tovább adni azt gyerekei számára. A bejegyzés előtt álló Magyarörmények Romániai Szövetségének létrejöttéről az elnök asszony a következőket nyilatkozta: ennek a szövetségnek az lesz a feladata, amelyet egyébként a budapesti egyesület is célul tűzött, hogy az örmények szellemi és tárgyi hagyatékát felkutassa, megőrizze és visszaszerezze. Már bírjuk az itteni szövetség tagjainak a nyilatkozatát, hogy együttműködést köt a mi egyesületünkkel, hiszen mi határok nélkül egyek vagyunk, ugyanazon célokért küzdünk, és közösen nagyon sokat fogunk tudni tenni.

B. Kovács Júliát, az Armenia Örménymagyar Baráti Társaság elnök asszonyát, a konferencia kitűnő szervezőjét arról kérdeztem, hogy mit jelent számára ez a jubileumi konferencia: Óriási elégtételt jelent, és úgy gondolom, hogy nemcsak a négy városból kell kitekinteni, hanem az örmény vallásból is, bővíteni kell a kört. El kell indulnia egy folyamatnak, egyetemi tanárokat kell bevonnunk, hogy ezekhez a történelmi tényekhez kapcsolódó szemináriumokat indítsunk, hiszen így fog összeállni az erdélyi történelem azon szelete, amelyet az örménymagyarok jelentettek. Nagyon gazdag anyag van még feldolgozatlanul. ...

Gratulálunk a szervezőknek...

Köllő Katalin

Szabadság 2001. szept. 18. Szamosújvár

Lászlóffy Aladár

HÚSVÉT

Uram, fogadd el számadásom:
belátom, adósságom nőtt.
Eltöprengtem már annyi máson
S eltékoztam az időt.

Egy hollócsapat megelőzött,
különbön ártatlan vagyok.
Káin, miután ügye győzött,
most kezdedügyében hagyott,

hogy leszögezz két karoddal
áldj meg és ölelj meg ha tudsz,
s ne azt mondd rám, amire joggal
következtethetnél: „Hazudsz!”

Uram, add meg a lehetetlent,
utolsó kérdésed előtt,
ha életem már elkövettem,
maradjon még egy délelőtt

szeretteimmel ünnepelni
és sírva sírni mindenért,
ami a minden és a semmi
között a tavaly óta ért,

évente legyen meg a reggel,
amikor elgördül a kő
s a felszálló galambsereggel
fellélegezhet a jövő

TARTALOM

Szentegyházak – 2 – <i>dr. Sasvári László</i>	1
Magyarörmény értékmentés 25 éve – <i>dr. Issekutz Sarolta</i>	2
Nosztalgia számvetés – <i>Balogh Jenő</i>	4
Megújult az EÖGYKE honlapja	5
1%	5
Országos Örmény Önkormányzat hírei	6
Beszámoló az legfrissebb rendezvényekről	7
Meghívók	9
Örmény katolikus hírlevél	10
Elhunyt Murádin László	12
Rubin és Vér – <i>Várady Mária</i>	13
Felhívások!	15
Változatok Genocídiumra – <i>dc</i>	16
Idézzük fel közösen a 25 évet:	
Első konferencia 1997. nov. 20-22 Budapest	18
Második konferencia 1999. november 20-21. Szamosújvár	22
Harmadik konferencia 2000. szeptember 29. - október 1. Budapest	26
Jubileumi Konferencia Szamosújváron 2001 szeptember 14-16.	28
Vers: HÚSVÉT – Lászlóffy Aladár	30

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

A Magyarörmény Tudástár célja, hogy egybegyűjtse és bemutassa az erdélyi és magyar örmény diaszpóra múltját és jelenét, történelmét, kultúráját, meghatározó személyeit és írott megjelenéseit.

A Magyarörmény Tudástár egy fokozatosan bővülő, tematikus online adatbázis, benne könyvek, tanulmányok, előadások, kiállítások, híres személyek stb. bemutatásával.

www.magyarormenytudastar.hu